

To unge elskende foran en indbydende seng. Bemærk det farverige sengetæppe og de stor behagelige puder.

tede at hjernen kunne tage skade hvis man lå ned, fordi der løb for meget blod til hovedet, og foretrak derfor generelt at sove halvvejs siddende, lænet op ad store puder og hynder. Dog er middelalderens senge generelt længere end senere tiders i 1600- og 1700 tallet.

Springmadrasser var naturligvis helt ukendte. Sengebunden bestod gerne af solide planker, men der kendes dog en del senge med en bund af udspændt reb. "Madrassen" var som oftest blot et tykt lag halm, dækket med linned eller store skind. Havde man råd kunne man endvi dere have en egentlig madras ovenpå, fyldt med dun, men det har ikke været normalt. Egentlige dyner kendes ikke, i stedet har man benyttet tæpper eller skind, omtrent som det i dag er normalt i Storbritanien. Sengetæpper har også været brugt, men ikke på samme måde som i vore dage; de tjente både til at holde sengen nogenlunde pæn og ordentlig i dagti-

meme, og som ekstra dække om natten. Énmandssenge er yderst sjældne, selv om nogle af de bevarede eksemplarer er så smalle, at de kan ligne. Man sov flere i samme seng, hvilket var en vigtig kilde til varme i vinterhalvåret, og det faktum at man som regel sov nogen har sikkert også gjort sit til at øge befolkningstallet og holde humøret højt i vintermørket.

Bagdelens fryd - skamlen, stolen og bænken

Møbler til at sidde i har naturligvis eksisteret, men langt fra i det omfang, vi i dag er vant til. På samme måde ville komforten i en middelalderlig stol - var den end nok så fornem og kostbar - ikke ligefrem imponere en moderne bruger. I jævne befolkningslag har egentlige stole været mere end almindeligt sjældne, og langt de

En fornem drejet, trebenet skammel med bemaling i rillerne. Sådanne skamler synes at have været meget udbredt i bedre hjem.

fleste har klaret sig med simple skamler, fuldstændigt magen til de tre- eller firebenede "malkeskamler", man den dag i dag finder i brug rundt omkring. Sådanne skamler med rektangulære eller halv- (sjældnere hel-)runde sæder blev fremstillet helt i træ, og har vel nok været langt den mest udbredte form for siddemøbel - det har givetvis også været helt almindeligt at sidde på hug, eller på hvad man nu havde i nærheden, så der slet ikke var behov for en egentlig stol, ligesom kister ofte er lavet så deres låg kan tjene som siddeplads; slidsspor på skeletter fra vikingetid og middelalder viser, at lårmuskulaturen typisk var langt mere veludviklet end hos os i dag - et tydeligt vidnesbyrd om en udbredt tradition for at sidde på hug. Skamler har sikkert normalt været fremstillet i huset som en art hjemmelavet sløjd, og har næppe været en almindelig handelsvare.

En lidt mere specialiseret (og derfor givetvis noget dyrere) type skammel er fremstillet af drejede træstokke, der tit har været udsmykket med profildrejninger, og at dømme efter bevarede illustrationer meget ofte var yderligere pyntet med en art svenskrød bemaling med rød okker. Disse skamler forekommer med fire ben, men er fra midten af 1400-tallet langt mere almindelige i en trekantet udgave. Generelt er de betydeligt mere omhyggeligt udført end "malkeskamle", og konstruktionen er da også væsentligt mere kompliceret. Man kan derfor antage, at de har haft større statusværdi end de simple og ofte temmelig grove, hjemmelavede skamler. Drejede og bemalede skamler må have været sjældne i bondehjem, men har sikkert forekommet ret hyppigt hos

Adelsmand på en i grundformen ganske simpel bæk. Møblet er udsmykket med delikate udskæringer, og siddekomforten øget med en hynde i kosteligt klæde.

byernes specialiserede håndværkere og handlende.

Også i de bedre kredse finder man begge disse typer skammel, dog her som regel forsynet med en blød hynde på sædet, der på én gang gav større komfort, og forle nede møblet med en antydning af luksus, som kunne distancere ejeren fra de simple bønder og fattige håndværkere. Side om side med disse kunne man dog også finde egentlige stole, der kunne være af flere grundtyper.

Hvor udbredt hver enkelt stoletype har været i forhold til hinanden er i dag meget svært at fastslå, da mængden af bevarede møbler fra perioden trods alt er